

Érden D-ről É felé haladva először átmegy a 9/16-os lelőhelyen, a *Benta-patak D-i partján*. Itt bronzkori telep (urnasíros kultúra), római kori villagazdaság (1–3. század) és Árpád-kori telep (13. század) található. A területen szántás van, jól láthatók voltak a cserepek. Az épülő út teljes szélességében a lelőhelyen megy át.

A következő lelőhely a *Benta-patak ÉK-i partján* a 9/4, és 15-ös telep, ahol a domboldal K-i és É-i részén neolit és bronzkori (urnasíros kultúra) telep található. A domb közepén és Ny-i felén római kori, legalább egy kőépülettel rendelkező villagazdaság figyelhető meg. A domboldal É-i felén feltűnik egy-két középkori cserép is. A topográfiában külön jelzett 4-es és 15-ös lelőhely nem különíthető el egyértelműen. A területen szántás van, jól láthatók voltak a cserepek. Az épülő út teljes szélességében a lelőhelyen megy át.

Az előző lelőhelytől kb. 500 m-re É-ra egy kis foltban kelta, kora római cserepeket, és néhány Árpád-kori kerámiát találtunk a szántásban. A topográfiában nem jelzett lelőhely. Tanyaszerű kistelepülés lehetett.

A Sulák-patak partján lévő *Akasztó-dombon*, az építendő út Ny-i szélén több korszakból származó telepet és germán-avar temetőt jelez a topográfia. Itt a 9/17-es lelőhely bronzkori és kelta-római telep (a temető ma már nem azonosítható, szemétkerakó hely van rajta). A 9/18-as lelőhely az előző folytatásaként kelta és középkori telep. A területen tavasszal elég magas vetés, ősszel tarló illetve szántás volt. Az út tengelye a lelőhely ÉNy-i szélét érinti.

A Duna menti síkságon fut a római limesút a campanai limestábornál Érden keresztül a Százhalombattai tábor (Matrica) irányába. Nyomvonala bizonytalan, a jelenlegi terepbejáráson nem sikerült megtalálni.

A terepbejáráson részt vett Repiszky Tamás régész, Mali Antal restaurátor.

OTTOMÁNYI KATALIN

90. Fajsz határa

(Bács-Kiskun megye) U

2001. március 26-án a Tübingeni Egyetem Ős- és Kora középkori Tanszéke, az MTA Régészeti Intézete, valamint a Viski Károly Múzeum részvételével közös munka kezdődött Baja és Fajsz térségében, melynek célja néhány kőkori lelőhely jobb megismerése volt.

A *Gara-domb* lelőhelyet a német geofizikus kollégák archaeomágneses módszerrel végigvizsgálták. Mi régészek ezalatt a geofizikusok által felállított 5×5 m-es rendszerben minden egyes leletet felszedtünk. Sümegi Pál és szegedi egyetemista segítői a következő héten fúrásokat végeztek a lelőhelyen. Az eredmény legalább 200×200 m-es intenzív horizontális telep, amelynek van egy kisebb terjedelmű korai vonaldíszes fázisa, a lelőhely zömét azonban a kései vonaldíszes hosszúházak alkotják (30 m-es hossz), amelyek fölött és a körülöttük lévő gödrök fölött igen sok és változatos leletanyagot gyűjtöttünk.

Kb. 500 m-re a lelőhelytől fekszik a *Kovács-halmon* egy tell-település. Intenzív terepbejárásaink és a Sümegi Pál által végzett fúrások alapján a következő megállapításokat tehetjük: a halom a középső neolitikum idején keletkezett. Leletanyagát főként Sopot-Vinča leletek alkotják, de nem zárható ki, hogy a 180 cm-es rétegsor alsó rétegei korai Vinča fázisba keltezhetőek. Égett házak, tűzhelyek sora látszott a fúrások során. A leletanyag igen gazdag. A domb alján legalább 4 m mély mesterséges árok húzódik, amelyből csak folyóvízben élő csiga maradványai kerültek elő.

A két lelőhely külön-külön is rendkívüli jelentőségű. A Gara-dombi fiatalabb vonaldíszes, illetve a Kovács-halmi Vinča B2 korú fázisok egykorúak. Emellett valószínű, hogy mindkét lelőhely a korai vonaldíszes, illetve a Vinča A időszakban keletkezett, ezek szintén egykorúnak tekinthetők. Hangsúlyozni kell, hogy egy balkáni típusú tell-település szomszédságában egy vele egykorú, közép-európai típusú telepről van szó. A kőeszköz-anyag és az alföldi import-leletek tanúsága szerint a Dunántúlt a Körösök vidékével és Északkelet-Magyarország területével egyaránt összekapcsoló vidéken fekszik a két lelőhely, elhelyezkedésük talán a dunai átkeléssel is kapcsolatba hozható. Mindezek mellett, ha bebizonyosodik a tell alsó rétegének korai Vinča-keltezése, Magyarország legkorábbi tell-településéről van szó.

A leletanyag a kalocsai Viski Károly Múzeumba került. A költségeket a német fél viselte.

BÁNFFY ESZTER

91. Fábiansebestyén, Pusztatemplom

(Csongrád megye) Kk

A község határának Ny-i részén, a Kórógy-ér D-i partján levő lelőhelyen folytattuk a középkori templom 2000-ben megkezdett feltárását a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma által biztosított Nemzeti Örökség Program keretében. Ennek során teljesen feltártuk a szentély É-i oldalához szorosan csatlakozó sír építmény maradványait. Egy 3,5 m hosszú, 2,65 m széles belső terű helyiségről van szó, melynek hossz tengelye ÉK–DNy-i irányú, párhuzamos a templom hossz tengelyével. A legmagasabban a DNy-i oldal maradt meg, a járszinttől számítva 1,29 m magasan. (Jellemző téglaméret 30,5×14,5×6,5 cm).

A legjobban az ÉK-i sarok pusztult el, amelynek belső oldalát az alapozásig kiszedték. Jelentős különbség figyelhető meg ugyanis a fal kialakításának technikája között. A DK-i oldalt szinte kizárólag ép téglából rakták, a DNy-iban szép számban előfordulnak félbetörött darabok is. Az ÉNy-i és az ÉK-i fal technikája ettől jelentősen eltér. Ép téglákat csak a fal belső oldalán használtak, egy téglasor szélességben. A fennmaradó részt az alapozási akna faláig téglatormeléssel zsúfolt habarccsal úsztatták be. Ennek a két falnak a belső oldalán lévő téglákat kevés kivételtől eltekintve kiszedték a 20. század első felében, amikor a lelőhelyet építőanyag